

(42. 1.)

VOORLOOPIG VERSLAG.

[De vroegere stukken zijn gedrukt onder n°. 206 der Zitting 1898—1899.]

Bij het afdelingsonderzoek werd het volgende opgemerkt:

Algemeene beschouwingen

§ 1. De wet van 9 Juli 1842 (*Staatsblad* n°. 20) op het notarisambt, heeft herhaaldelijk partieele wijzigingen ondergaan. Daarom had men gewenscht dat voor het gemak der leden, de tekst dier wet, zooals die thans luidt, met de voorgestelde wijzigingen daarnaast gesteld, bij dit wetsontwerp ware overgelegd. Men drong alsnog op overlegging aan.

§ 2. Het had vrij algemeen instemming gevonden, dat de herziening der wet op het notarisambt door de Regeering is ter hand genomen. Naar het oordeel van vele leden heeft evenwel de voorgedragen regeling eene te beperkte strekking. Eenigen opperden de bedenking dat de voorgestelde wijzigingen meerendeels strekken tot verheffing van het ambt en tot bevordering van de belangen van het notariaat, en van weinig of geen beteekenis zijn voor de belangen van het publiek, waartegen echter van andere zijde werd opgemerkt dat het publiek gebaat wordt door alles wat dient om het peil van het notariaat te verhoogen.

Intusschen waren er ook onder hen, die deze bedenking niet deelden, vele leden, die met het oog op de talrijke, diep ingewortelde misbruiken in het notariaat, welke het gevolg zijn van leemten en gebreken der bestaande notariswet, eene herziening dier wet op ruimer schaal, dan hier wordt aangeboden, noodzakelijk achtten.

Gewezen werd o. a. op het vooral ten platten lande zeer veel voorkomende misbruik dat de notaris zich niet tot zijn eigenlijken werkkring bepaalt, maar tevens het bankiersbedrijf uitoefent, hetgeen veelal in dezen eenvoudigen vorm geschiedt, dat hij gelden tegen rente in ontvangst neemt en uitleent. In den regel is het om praktijk te trekken of te behouden dat hij het publiek op die wijze tracht te dienen, doch hij begeeft zich daarbij op een zeer gevaarlijk terrein. De ontvangen sommen moet hij, om geen schade te lijden, op zijne beurt tegen rente uitzetten. Liefst zal hij meer rente maken dan hij te vergoeden heeft en dit voert hem niet zelden op den gevaarlijken weg van speculeeren met andermans geld. Bij het uitleenen van gelden zijn het ook weer de belangen van zijne praktijk die hem nopen ten aanzien van het onderpand of van andere zekerheid niet te veeleischend te zijn en die hem zelfs dikwerf doen afzien van het vorderen van eenigen waarborg. Menigmaal ook zijn, ten gevolge van het dalen in waarde van bezittingen, die aanvankelijk voldoende zekerheid opleverden, geleende gelden later niet meer verhaalbaar. Niet zeldzaam zijn de gevallen van notarissen, wier zaken ten gevolge van de uitoefening van het bankiersbedrijf op zoodanige wijze in de war zijn geraakt, dat financieele ondergang moest volgen, tot zeer groote schade voor veler geldelijke belangen.

In enkele streken levert het notariaat geen voldoende bestaan op, hetgeen kan leiden tot het bezigen van weinig kiesche middelen. Er ontstaat — trouwens ook bij velen, die geenszins over te weinig inkomsten hebben te klagen — dikwerf eene ware jacht op praktijk en ergerlijk is de onedele concurrentie, waartoe deze menigmaal aanleiding geeft. Men wees o. a. op het in discredit brengen van

ambtgenooten, het verzoeken of doen verzoeken om behandeling van zaken zelfs bij clienten van collega's, het houden van zitdagen in andere gemeenten, het geven van handgelden aan personen, die praktijk aanbrenghen, enz. Ten platten lande geschiedt het aanbrenghen van zaken niet zelden, tegen vergoeding van een groot deel van het salaris, door gemeentebambtenaren, wier onpartijdigheid tegenover het publiek dientengevolge verloren gaat. Doch ook met zaakwaarnemers van veel lager gehalte staat menig notaris in contractueele verbinding.

In sommige andere streken vorderen de notarissen voor hunne werkzaamheden, met name voor het houden van verkooping van onroerende goederen, dikwerf buitensporig hooge belooning, hetgeen de goede bedoeling, die tot verlaging der mutatierechten geleid heeft, verijdelt. Wel is de notaris bij het bepalen van zijn honorarium gebonden aan het bij de wet van 31 Maart 1847 (*Staatsblad* n°. 12) vastgestelde tarief en moet, krachtens de artt. 9 en 10 dier wet, bij weigering of verzuim van betaling, zijne rekening onderworpen worden aan de taxatie van den rechter, doch — daargelaten dat volgens sommigen het bedoelde tarief ook te hoog is, speciaal voor minvermogenen, die niet in de termen vallen van kostelooze hulp — is die regeling uitsluitend van toepassing op hetgeen in rekening wordt gebracht voor zuiver notarieele werkzaamheden volgens artikel 1 der wet. In het bepalen der honoraria voor tal van verrichtingen, die buiten zijn eigenlijken werkkring liggen, doch daarmede verband houden, en met zijne ambtelijke bemoeiingen in den regel gepaard gaan, wordt den notaris de vrije hand gelaten.

In het bijzonder werd gewezen op het verkeerde om bij openbare verhuringen en verpachtingen, alsook bij publieke verkooping van roerend goed — waaromtrent nog geldt de wet van 22 Pluvisse VII —, zoogenaamde onraadsgelden te vorderen, waarvan gewoonlijk een ruim percentage ten voordeele komt van den notaris. Men verzocht den Minister om, evenals indertijd bij de schriftelijke gedachtenwisseling over het ontwerp der wet van 27 September 1892 (*Staatsblad* n°. 224) tot verlaging der overgangsrechten, door den Minister van Financiën is gedaan, eene opgave te willen verstrekken van hetgeen in de verschillende streken des lands voor onraadsgelden pleegt te worden in rekening gebracht.

Van andere zijde werden deze bezwaren niet gedeeld, omdat het voordeel hetwelk de notaris uit die gelden trekt, eene vergoeding is voor het zich borg stellen voor de betaling der koop-, huur- of pachtpenningen.

Van sommige zijden werd nog de aandacht gevestigd op de veel voorkomende associatie van notarissen, een misbruik waardoor de concurrentie in strijd met de bedoeling van den wetgever beperkt wordt.

Deze en meer andere misstanden doen aan de waardigheid van het notarisambt en aan de nuttige werking van het notariaat ernstig afbreuk en vereischen, naar men meende, de tusschenkomst van den wetgever.

Waren verschillende leden van gevoelen dat om tot een bevredigenden toestand te geraken, het notariaat op andere grondslagen gevestigd en met het tegenwoordig karakter van den notaris gebroken zal moeten worden, verscheidene anderen daarentegen meenden, dat in het stelsel der vigeerende wet, de voor het doel noodige voorzieningen zullen kunnen en moeten worden getroffen.

De voorstanders van principieele herziening waren ook wederom verdeeld. Eenerzijds werd de wenschelijkheid bepleit van invoering van het zoogenaamde vrije notariaat onder de noodige waarborgen, anderzijds werd er integendeel op aangedrongen den notaris te maken tot bezoldigd Rijksambtenaar.

Het vrije notariaat.

Eenige leden verlangden dat het aan ieder, die het bewijs heeft geleverd aan bij de wet gestelde eischen van bekwaamheid en geschiktheid te voldoen, zal worden vrijgelaten, zich daar, waar hij wil, als notaris te vestigen. Het krachtigste wapen tegen verkeerde praktijken achtten zij gelegen in de vrije concurrentie, omdat deze den notaris, die zich aan dergelijke handelingen schuldig maakt, zijne clientele zal doen verliezen.

Het verdient te meer aanbeveling het notariaat tot een vrij beroep te maken, zoo werd voorts door enkelen betoogd, omdat thans, ten gevolge van de omstandigheid, dat, naar hunne meening, de benoemingen van notarissen niet altijd van een

onzijdig standpunt geschieden, niet allen, die notarieele hulp behoeven, een notaris vinden van hunne richting of gading.

Overigens ware het reeds een belangrijk voordeel van de toepassing van het hierbedoelde stelsel, dat er een einde zou komen aan het demoraliseerend ding naar vacante plaatsen.

Van de leden hier aan het woord wilden enkele ook het toezicht over de notarissen afgeschaff zien, omdat dit, naar hun voorkwam, toch nooit op zoodanige wijze is te regelen, dat het aan het doel beantwoordt.

Tegen het bovenstaande werd aangevoerd dat door de zogenoemde vrijverklaring van het notariaat, het beginsel der instelling geheel zou worden miskend. Het is in het belang der rechtszekerheid dat overeenkomsten en andere rechtshandelingen in geschrift worden gebracht door rechtskundige en betrouwbare personen en dat dezen die geschriften, als bewijsstukken, ten allen tijde onder hunne berusting houden. Waar nu uit dien hoofde de wet niet slechts in het algemeen de gelegenheid openstelt, doch ten aanzien van vele gewichtige rechtshandelingen zelfs, op straffe van nietigheid, beveelt zoodanige bewijschriften door een notaris te doen opmaken, en aan de notarieele akten bijzondere kracht en betekenis toekent, is het een vereischte dat van overheidswege in de behoefte aan notarieele hulp wordt voorzien door de aanstelling van personen, die niet alleen wegens het voldoen aan zekere eischen van kennis en practische ontwikkeling, doch ook met het oog op hunne rechtschapenheid en eerlijkheid geacht mogen worden de groote mate van vertrouwen te verdienen, die door het staatsgezag in den notaris wordt gesteld. Het werd niet mogelijk geacht bij een vrij notariaat de noodige waarborgen te verschaffen voor eene behoorlijke waarneming van het beroep en men vreesde dan ook dat de hierbedoelde verandering van stelsel, wel verre van een einde te maken aan verkeerde praktijken, deze integendeel op bedenkelijke wijze zou doen toenemen. Het voordeel van onbeperkte concurrentie op het gebied van het notariaat achtte men illusoir en men onderschreef volkomen hetgeen, blijkens de noot op blz. 1 der Memorie van Toelichting, daarentrent bij eene vroegere gelegenheid is opgemerkt.

Het notariaat — bezoldigd Staatsambt.

Sommige leden verklaarden zich voor het stelsel, dat den notaris zou maken tot bezoldigd Rijksambtenaar. Alleen in dat stelsel, zoo meenden zij, zal het notariaat als openbaar ambt tot zijn recht komen, zal het noodige toezicht met de vereischte klem uitgeoefend en het publiek behoorlijk tegen misbruiken gewaarborgd kunnen worden.

Ook zal de positie der candidaat-ambtenaren beter worden. De in de Memorie van Toelichting uitgesproken vrees dat, waar de prikkel der verdiensten bij den notaris zou ontbreken, het publiek niet te allen tijde zoo goed gediend zou zijn als thans, werd door deze leden niet gedeeld. Hetgeen de ondervinding omtrent ijver en toewijding der ambtenaren bij andere takken van Staatsdienst leert, rechtvaardigt betere verwachtingen. Men mag zelfs aannemen dat het doen vervallen van den hierbedoelden prikkel juist het tegenovergestelde gevolg zal hebben. Thans zijn sommige notarissen allicht geneigd zich meer in te spannen voor eene zaak, waaraan veel, dan voor eene waaraan slechts weinig te verdienen valt, al zijn het niet altijd de zaken van groot geldelijk belang, die de meeste moeilijkheden opleveren en eene bijzondere toewijding vorderen. Ook bestaat er reden om te vreezen, dat thans niet door alle notarissen de onpartijdigheid strikt wordt in acht genomen, wanneer vermogende en minder vermogende cliënten tegenstrijdige belangen hebben. Dit zal echter anders worden, wanneer de notaris niet meer door het publiek wordt gesalarieerd, doch eene vaste bezoldiging geniet uit de Staatskas. Dan zal hij, waar zijn eigenbelang zich niet langer doet gelden, aan elke zaak de zorg besteden, die zij vereischt en als volkomen onpartijdig ambtenaar ieders belangen met gelijken ijver en toewijding behartigen.

Volgens sommigen zal de hierbedoelde regeling ook daarom in het belang zijn van het publiek, omdat op meer voortvarendheid in de afdoening van zaken gerekend zal mogen worden.

Ongegrond achtte men de in de Memorie van Toelichting geopperde bedenking, dat dit stelsel financiële bezwaren voor de schatkist zou opleveren. Immers zouden voor de werkzaamheden van den notaris retributiën geheven kunnen worden ten bate van den Staat en de opbrengst daarvan zou, ook bij een matig

tarief, allicht opwegen tegen de kosten der bezoldiging, terwijl de notarieele rechtshulp veel minder kostbaar zou zijn dan thans.

De bezoldiging ware aldus te regelen dat voor elke standplaats een minimum-traktement werd vastgesteld, dat, bij vermeerdering van werkzaamheden, met een voor alle plaatsen gelijk bedrag zou moeten worden verhoogd.

Verscheidene andere leden konden zich met dit stelsel niet vereenigen. Wel erkenden sommige, dat het maken van het notariaat tot een bezoldigd Staatsambt in theorie te verdedigen is en ook practisch enkele voordeelen zou opleveren, maar toch zagen ook deze leden er bezwaar in aan de instelling haar tegenwoordig karakter te ontnemen.

Met de Regeering was men bevreesd dat de belangen van het publiek niet met denzelfden ijver en toewijding zouden worden behartigd als thans. Zoo is nu de notaris gewoonlijk bereid zijne diensten ten allen tijde te verleenen. Als bezoldigd Staatsambtenaar zou hem echter slechts een beperkte dagelijkse diensttijd kunnen worden voorgeselreven en het ware niet te verwachten, dat hij, zonder uitzicht op belooning, vrijwillig zich buiten dien tijd ter beschikking van het publiek zou stellen.

Bovendien wees men er op — het werd ook reeds vroeger opgemerkt — dat de notarissen vele werkzaamheden plegen te verrichten, die buiten hun eigenlijken werkkring liggen doch daarmede verband houden. Bij publieke verkooping en bijv. belastingen zij zich met de publicering; zij onderzoeken de eigendomsstelsels, onderzoeken verder of het goed met hypotheek of andere zakelijke lasten bezwaard is, gaan de huurcontracten na, zorgen voor een lokaal en een afslager en voor de overschrijving der koopakte ten hypotheekkantore, ontvangen de koopprijzen en dragen deze aan de verkoopers af, enz. Zoo ook belasten zij zich met het in orde maken der volmachten en met het aanvragen der rechterlijke machtiging in de gevallen, waarin deze voor het tot stand komen eener rechtshandeling vereischt worden. Kortom zij bepalen zich op verre na niet tot hetgeen hun bij de wet uitdrukkelijk is opgedragen en hetgeen blijkens het tarief daaronder is begrepen. Al dergelijke bemoeiingen heeft men niet van hen te verwachten, wanneer hun geldelijk belang er niet meer bij betrokken zal zijn.

Er is evenwel meer. Ondanks de misbruiken, waarvan hierboven sprake was, zijn er nog vele notarissen, die als vertrouwde raadgevers van partijen eene nuttige en heilzame taak vervullen. Wordt echter de notaris een bezoldigd ambtenaar, dan verliest hij uit den aard der zaak het karakter van raadgever en zal het notariaat voortaan zijne grootste waarde voor het publiek missen. Partijen zullen hem niet meer over den inhoud der akten raadplegen. Zaken van intiem aard, bijv. de inhoud van testamenten, laten zich niet met een staatsambtenaar bespreken.

Een ander zou ten gevolge hebben dat het publiek genoodzaakt zou zijn de hulp in te roepen van advocaten of zaakwaarnemers, en vooral laatstgenoemden zouden eene goede clientele verwerven. Het zou echter de vraag zijn of het publiek in het eerste geval niet duurder, in het tweede geval even goed zou worden bediend. In ieder geval die advocaten en zaakwaarnemers zijn weer geen bezoldigde Staatsambtenaren. De laatste categorie van personen valt zelfs buiten elke controle.

Dat, wat snelle afdoening van zaken betreft, het publiek door de invoering der hierbedoelde regeling zelfs zou worden gebaat, werd beslist ontkend. Langzaamheid in de behandeling van zaken is geenszins een bij het notariaat veel voorkomend euvel. Men wilde niet ontkennen dat er notarissen zijn, die zich niet met bekwaamen spoed van hunne taak kwijten, doch deze zijn uitzonderingen, en waar gebrek aan voortvarendheid zich voordoeft, heeft het publiek veelal in zijne vrije keuze het middel zich voor schade te vrijwaren. Een aan een notaris gegeven opdracht is immers ten allen tijde herroepbaar.

Ten slotte werd gevraagd hoe tusschen de notarissen-ambtenaren de arbeidsverdeeling zou moeten zijn. Zou aan het publiek de keus van den notaris ontnomen worden en ieder notaris op zijne beurt optreden? Zoo ja, welke controle zou er dan zijn over den tijd, den ijver, de werkkraft van den notaris, in verband met die beurtwisseling? Zal ieder zijn notaris blijven kiezen, hoe dan te voorkomen dat de beste ambtenaren het bovenmatig druk zullen hebben en de minder gezochte een gemakkelijk leven zullen kunnen leiden, zonder dat het een of het ander op eenige wijze zal worden gecompenseerd?

Eerstgenoemde leden merkten hiertegen wederom op dat

den notaris-staatsambtenaar zonder bezwaar de werkzaamheden zouden kunnen worden opgedragen die, hoewel niet behoorende tot hunne eigenlijke taak, zooals die thans in de wet is omschreven, door de tegenwoordige notarissen algemeen worden verricht. De wettelijke omschrijving van den notarieelen werkkring zou uitgebreid en met de praktijk in overeenstemming gebracht moeten worden.

Ook werd niet ingezien waarom de notaris-staatsambtenaar niet de persoon kan zijn, met wien het publiek te rade gaat omtrent intieme vermogens- en familieaangelegenheden. In vele gevallen zullen partijen zich tot hem kunnen wenden, gelijk zij dit nu niet zelden doen tot den kantonrechter; evenals deze zal hij hun vertrouwde en onpartijdige raadsman kunnen zijn. In andere gevallen zullen zij een advocaat of zaakwaarnemer noodig hebben; maar het zou nog te bezien staan of diens hulp duurder voor hen zou zijn dan nu die van den notaris.

De stelling in de Memorie van Toelichting, dat de notaris in de eerste plaats werkzaam is ten dienste van het publiek, niet van den Staat, werd overigens door deze leden betwist. Volgens hen heeft men bij de regeling van het notariaat in de eerste plaats het oog te richten op het openbaar belang, op het Staatsbelang.

Voorzieningen tegen misbruiken in het stelsel der bestaande wet.

Verscheidene leden wenschten — en van de voorstanders van andere stelsels sloten de meeste zich subsidiair bij dien wensch aan — dat met behoud van het tegenwoordig karakter van het notariaat, afdoende wettelijke voorzieningen zouden worden getroffen tegen vorenbedoelde misbruiken in de praktijk van het notarisambt en zij drongen bij de Regeering er op aan, het wetsontwerp alsnog in dien zin aan te vullen. Achtereenvolgens kwamen de volgende maatregelen ter sprake.

a. *Uitbreiding van den wettelijken werkkring van den notaris.* De wensch werd te kennen gegeven dat, door de omschrijving van den notarieelen werkkring in art. 1 der wet op het notarisambt uit te breiden, de hiervoren besproken, niet-wettelijke werkzaamheden van den notaris, welke echter met zijne ambtsverrichtingen in verband staan, zooveel mogelijk binnen den kring zijner ambtelijke verantwoordelijkheid zouden worden getrokken.

Voor zooveel noodig zou dan het tarief voor de berekening der honoraria (wet van 31 Maart 1847, *Staatsblad* n° 12) aangevuld moeten worden met eene regeling van de kosten dier nieuwe ambtelijke verrichtingen.

Van andere zijde werd betwijfeld of het mogelijk zou zijn door wijziging en aanvulling van art. 1 der Notariswet de zoogenaamde niet-strikt notarieele werkzaamheden onder de ambtstaak van den notaris te brengen.

b. *Verbod aan notarissen van het drijven van bankiers-, kassiers- en andere geldzaken.* Onder verwijzing naar hetgeen reeds vroeger (bladz. 1) omtrent het misbruik van het drijven van geldzaken door notarissen in het midden is gebracht, werd door een aantal leden met klem de noodzakelijkheid betoogd dien geldhandel te verbieden. Het daartegen op bladz. 11 der Memorie van Toelichting aangevoerd bezwaar, dat dit naast de „authentieke” notarissen „onderhandse” notarissen zou doen ontstaan, scheen hun een petitio principii, zoolang de Regeering niet aantoonde, dat het drijven van geldzaken een essentieel deel van den werkkring van den notaris is. Met betrekking tot dit laatste wees men er op, dat het verrijzen van hypotheekbanken, van boerenleenbanken, van hulp- en voorshotbanken en andere crediet-instellingen het tegenwoordig nagenoeg overal zoo gemakkelijk maakt geld op crediet te verkrijgen, dat schier niemand meer genoodzaakt is zich daartoe tot een notaris te wenden. En wat het beleggen van gelden betreft, daarvoor bestaat thans overal gelegenheid, ook door middel van de Rijkspostspaarbank.

Met het oog op de omstandigheid dat ten platten lande toch altijd nog velen gewoon zijn geld bij den notaris te brengen bij wijze van belegging en deze dikwerf door zijne cliënten tot het in ontvangst nemen als het ware gedwongen wordt, zouden sommigen tevens bepaald willen zien dat tegen notarissen geen rechtsvordering open staat tot betaling van renten van ontvangen gelden. Dergelijke bepaling zou dien aandrang van het publiek allicht doen verminderen en het den notaris daardoor gemakkelijker maken zich aan het verbod van het drijven van geldzaken te houden.

Andere leden zouden zich met zoodanig absoluut verbod niet

kunnen vereenigen. Zij erkenden, dat tegenwoordig in de meeste streken gemakkelijk geleend kan worden bij credietinstellingen van allerlei aard, zoodat daar het opnemen van geld bij notarissen niet meer noodig is. Doch hunne bedenking was, dat waar nog niet door dergelijke instellingen in de behoefte aan kapitaal wordt voorzien, het publiek, wanneer het niet meer de hulp van een notaris zal kunnen inroepen, genoodzaakt zal zijn zich te wenden tot andere geldschietters, van wie het zeer de vraag zal zijn, of zij hunne cliënten even goed zullen bedienen als de notarissen.

Ook tegen onthouding van rechtsvordering bestond bezwaar. Wilde men bij deze gelegenheid eene wijziging in het Burgerlijk Wetboek brengen, dan zouden deze leden liever de mogelijkheid van oogstverband ingevoerd zien.

c. *Verbod van borgstelling.* Veel komt bij notarissen de verkeerde gewoonte voor zich borg te stellen voor verbintenissen, aangegaan bij door hen verleden akten. Dit is een misbruik, dat den finantiëelen ondergang van menig notaris heeft veroorzaakt of bevordert en dit zou men dus verboden wilde zien.

Andere leden wezen er op dat dit verbod de inkomsten der notarissen in niet geringe mate zou doen verminderen en niet zou strekken ten gerieve van het publiek.

d. *Verplichting tot boekhouden.* Een aantal leden betreurden dat de Minister gemeend heeft de verplichting tot boekhouden in dit wetsontwerp niet te moeten opnemen en bepleitten met aandrang de wenschelijkheid, dat bij deze gelegenheid tot invoering dier verplichting worde overgegaan. Vele notarissen, zoo betoogden zij, bewegen zich, naar reeds werd opgemerkt, op financieel gebied, nemen gelden à deposito en treden op als commissonnairs in effecten en dit zal, tenzij men den notaris het drijven van geldzaken verbiedt, wel altijd zoo blijven. In ieder geval verkeerden nagenoeg allen in de noodzakelijkheid gelden te ontvangen en uit te geven, bijv. bij verkooping en bij het sluiten van hypotheeken, speciaal wanneer eene hypotheek met geld van een nieuwen geldgever wordt afgelost. Waar nu gevallen van ontrouw in financieele zaken bij notarissen meermaals zijn voorgekomen, verplichte men hen behoorlijk boek te houden naar koopmansstijl (art. 6 van het Wetboek van Koophandel) en hunne boeken open te leggen voor degenen, die met het toezicht worden belast, en onderwerpe men hen tevens aan de bepalingen der artt. 340 en 341 van het Wetboek van Strafrecht. De meeste malversatiën vinden haren oorsprong in niet of gebrekkig boekhouden, waardoor de notaris dikwerf eerst te laat ontwaart in welke financieele moeilijkheden hij is geraakt.

Daarenboven zou de onmisbare medewerking van het kantoorpersoneel bij de boekhouding menigmaal weerhouden van min of meer gewaagde geldelijke operatiën, terwijl ook de wetenschap, dat zij bij ziekte, verlof of schorsing onverwacht gedwongen zouden kunnen worden hunne boeken open te leggen, ten aanzien van vele notarissen preventief zeer heilzaam zou werken.

Op bladz. 11 der Memorie van Toelichting wordt gezegd dat het weinig zou baten eene boekhouding verplicht te stellen, zonder tevens de middelen te hebben het voorschrift op voldoende wijze te sanctionneeren en in het belang van het publiek te kunnen controleren. Men meende echter dat er geen gebrek aan middelen bestaat, om eene trouwe naleving te verzekeren der omtrent het hierbedoelde punt in het leven te roepen bepalingen. De wettelijke sanctie zou men in toepassing van het boetstelsel. Ook nu reeds vindt men de overtreding van tal van voorschriften der wet op het notarisambt met boete bedreigd.

Wat de contrôle betreft, deze zou, indien, zooals in sommige geschriften wordt aanbevolen, het toezicht op de notarissen aan speciale inspecteurs werd opgedragen, mede door die personen behooren te worden uitgeoefend.

Van het niet of niet behoorlijk bijhouden der boeken zou overigens al dadelijk blijken, wanneer de notaris wegens ziekte, verlof of schorsing zijn kantoor aan een naburig collega of aan een plaatsvervanger zou moeten overgeven.

De wetgever zou tevens zijdelings een zeer sterken drang tot behoorlijke boekhouding op den notaris kunnen uitoefenen door aan diens boeken dezelfde of nagenoeg gelijke bewijskracht te verzekeren als bij de artikelen 1919 van het Burgerlijk Wetboek en 10 van het Wetboek van Koophandel aan koopmansboeken is toegekend en door voorts eene bepaling in de wet op te nemen in den zin van artikel 12 van het Wetboek van Koophandel, waardoor ieder notaris zou worden blootgesteld aan de mogelijkheid, dat hij te eeniger tijd zijne boeken voor den rechter zou hebben over te leggen. Werd hierbij nog gevoegd, dat de wet bepaalde boeken noemde, die door ieder notaris gehouden zouden moeten worden en dat boekhouden werd opgenomen onder de

vakken voor het examen van candidaat-notaris, dan zou spoedig kunnen worden bereikt, dat alle notarissen geregeld en op in hoofdzaak uniforme wijze boekhielden, en dat langs dien weg een krachtige waarborg werd verkregen tegen malversatiën.

Enkele andere leden voerden tegen het bovenstaande aan, dat, waar niet alle notarissen op het gebied van den koopman treden en de werkzaamheden, die zij op dat terrein verrichten, zeker niet vallen onder den werkkring van den notaris als zoodanig, voor het in de wet opnemen van bedoelde verplichting geen termen bestaan. De notaris, die als koopman optreedt, is vanzelf ook als zoodanig aan diens verplichtingen onderworpen.

Het ontvangen en uitgeven van gelden kan, zoo meenden zij, geconstateerd worden door quitantiën. Zij voegden hieraan toe, dat boekhouding allerminst tegen ontrouw waarborgt, dat de boekhouding van den koopman voor verreweg het grootste gedeelte niet berust op de wet, doch op het gebruik en dat de controle daarover een zeer tijdroovend werk is, waarvoor ook weer kennis van boekhouding vereischt wordt.

e. Aansprakelijkheid en zekerheidsstelling. Van verschillende zijden werd er op aangedrongen den notaris in verband met zijne aansprakelijkheid voor alle schade door verzuim in zijn ambtsverrichtingen veroorzaakt te onderwerpen aan de verplichting tot het stellen van behoorlijke zekerheid. Hiertegen kan sedert de inwerkingtreding der wet van 14 Juli 1898 (*Staatsblad* n°. 180) geen bezwaar meer bestaan, daar het onbemiddelden niet onmogelijk zal worden gemaakt naar het notariaat te dingen. Vóór 1814 bestond de borgtochtplichtigheid voor den notaris. Bij Koninklijk besluit van 27 Juli 1814 (*Staatsblad* n°. 88) werd zij afgeschaft, doch men meende, dat die afschaffing, zoo zij al niet op eene vergissing berustte, althans zonder rijpe overweging heeft plaats gehad.

f. Verbod van associatiën. Verscheidene leden zouden de associatiën van notarissen verboden willen zien, omdat deze de concurrentie in strijd met de bedoeling der wet beperken.

Anderen wilden ze toelaten, mits op beperkte schaal. Het aantal geassocieerde notarissen behoort niet zoo groot te zijn, dat de concurrentie zou verdwijnen.

g. Beperking van het aantal notarissen. Sommige leden achtten beperking van het aantal notarissen wenschelijk, waar thans zooveel onder hen in het notariaat geen voldoende middel van bestaan kunnen vinden en het niet zelden gebrek aan verdiensten is, dat tot verkeerde praktijken leidt. In art. 3 alinea 2 der wet is als maximum gesteld één notaris op de vier duizend zielen. Laatstgenoemd cijfer zouden deze leden niet onbelangrijk verhoogd en in verband daarmee de bij Koninklijk besluit van 29 September 1892 (*Staatsblad* n°. 228) voor de verschillende arrondissementen vastgestelde maxima verlaagd willen zien.

Van andere zijde werd naar aanleiding hiervan opgemerkt, dat het werkelijk aantal notarissen vrij aanzienlijk lager is dan het totale maximum volgens gemeld Koninklijk besluit. In 1898 waren er 833 notarissen in functie, terwijl bedoeld maximum 921 bedraagt.

h. Afschaffing der benoeming voor het leven. Door enkele leden werd de intrekking verlangd der bepaling van art. 2, krachtens welke de notarissen voor hun leven worden aangesteld. Zij zagen hierin een krachtig middel om de plichtsbetrachting en behoorlijke ambtsuitoefening bij den notaris te bevorderen.

Van andere zijde werd dit denkbeeld krachtig bestreden. Het zou of alleen een verandering in naam zijn zonder practisch gevolg, of wel, men zou naast de afzetting als straf, waarover art. 50d handelt, een niet gemotiveerd en in de wet niet geregeld ontslag in het leven roepen.

§ 3. Ter sprake kwamen nog de volgende, bij deze gelegenheid in de wet te brengen wijzigingen.

Krachtens art. 7, j°. art. 3, alinea 1, is het den notaris verboden zijne ambtsbediening uit te oefenen buiten het arrondissement, waarin zijne standplaats is gevestigd. Aan deze regeling is, naar werd opgemerkt, voor het op de grenzen van een arrondissement wonende publiek het nadeel verbonden — waarop ook de aandacht wordt gevestigd in een aan de Kamer gericht adres van de gemeente Nederhorst den Berg — dat men de gelegenheid mist de hulp in te roepen van een nabijzijnden notaris, die over de grens woont. De grensnotaris moet, wanneer hij bijv. op een kwartier afstand van zijne woning, doch aan de

overzijde der grens, geroepen wordt om een testament te maken, zijne diensten weigeren. Is er in zoo'n geval geen gelegenheid meer een verder afwonenden notaris ter hulp te roepen, dan is den stervende feitelijk het maken van een testament ontzegd. De leden hier aan het woord achtten het wenschelijk dat aan dit bezwaar worde te gemoet gekomen door te bepalen, dat de notarissen hun ambt mede uitoefenen in de aan hunne standplaatsen grenzende gemeenten van andere arrondissementen. Zij gaven in overweging het eerste lid van art. 3 in dien zin aan te vullen.

Anderen leden gevoelden wel het geopperde bezwaar doch konden zich toch niet vereenigen met de aanbevolen regeling omdat die de geheele indeeling der notarieele standplaatsen zou verbreken en de klachten over minder edele concurrentie zou doen toenemen.

Overigens werd opgemerkt dat het den notaris niet verboden is te zijnen kantore rechtshulp te verleenen aan personen, buiten zijn arrondissement, zoodat grensbewoners, die zich verplaatsen kunnen, niet genoodzaakt zijn den langeren weg af te leggen naar een notaris van het eigen arrondissement.

De Staatscommissie voor het afnemen van het examen voor candidaat-notaris bestaat krachtens art. 11 uit 7 leden, terwijl het aantal plaatsvervangende leden 5 bedraagt. Het schijnt meermalen te zijn voorgekomen dat er niet genoeg plaatsvervangers waren om in eene onvoltallig geworden commissie de ledige plaatsen in te nemen, ten gevolge waarvan de commissie haar werk moest staken. Daarom werd in overweging gegeven, het aantal plaatsvervangende leden mede op 7 te stellen of het getal leden te verminderen tot 5.

In één afdeeling werd de vraag gedaan of naar het oordeel der Regeering, door de in art. 10 sub 1°. gestelde voorwaarden voor de benoembaarheid tot notaris, vrouwen worden uitgesloten. Sommige leden meenden dat dit wel, anderen dat dit niet het geval is.

Eenige leden bepleitten de wenschelijkheid om vrouwen tot de uitoefening van het notariaat toe te laten en zouden genoemde wetsbepaling, indien deze aan die toelating inderdaad in den weg staat, gewijzigd willen zien. Zij achtten de uitsluiting der vrouw niet gemotiveerd, waar tegenwoordig tal van betrekkingen en beroepen zonder eenig bezwaar door vrouwen worden vervuld.

Anderen leden verklaarden zich tegen de benoeming van vrouwelijke notarissen. Zij achtten de vrouw niet geschikt voor den notarieelen werkkring.

In verband met het bovenstaande kwam voorts de vraag ter sprake of vrouwen, ook indien zij niet benoembaar zijn, behooren te worden toegelaten tot het afleggen van het candidaat-notaris-examen. Ook hieromtrent vernam men gaarne 's Ministers gevoelen.

Enkele leden der afdeeling beantwoordden deze vraag ontkennend.

Anderen daarentegen verklaarden zich voor toelating. Zij wezen er op, dat niet allen die zich aan het examen onderwerpen het voornemen hebben zich in het notariaat te begeven. Er zijn er die prijs stellen op het bezit van het diploma van candidaat-notaris, omdat hun dit ook bij het zoeken van een anderen werkkring van nut kan zijn. Daar vrouwen om dezelfde reden belang kunnen hebben bij het afleggen van het examen, wenschten die leden dat haar hiertoe de gelegenheid zou worden gegeven.

Er waren ook leden die meenden, dat hiertegen reeds nu geen wettelijk beletsel bestaat.

Artikelen.

Artikel 1.

§ 1. Artikel 10, 5°, 1ste lid. Eenige leden achtten de voorgestelde verlenging van den verplichten tweejarigen werktijd niet noodig, omdat in het met goed gevolg afleggen van het notarieel examen reeds een waarborg is gelegen voor het bezit van zekere mate van kennis van de practijk van het notariaat. Het derde gedeelte toch van dat examen betreft „de practische bedrevenheid in de toepassing van het regt en het ontwerpen van notarieele akten”. Verreweg de meeste aspirant-candidaten zijn

dan ook na het afleggen van het tweede gedeelte van het examen twee à drie jaren werkzaam op een notaris-kantoor en de groote meerderheid der aanstaande notarissen doet dus ook nu reeds gedurende ten minste vier à vijf jaren practicale kennis op. Met het verplicht stellen van een vijfjarigen werktijd, te voldoen nadat het tweede gedeelte van het examen met goed gevolg is afgelegd, zouden deze leden zich intusschen kunnen vereenigen.

Enkelen zouden alleen voor doctoren in de rechtswetenschap den duur der stage op twee jaren bepaald willen zien.

Verscheidene andere leden juichten het Regeeringsvoorstel toe. Door hen werd opgemerkt, dat voor het verwerven van het diploma van candidaat-notaris zekere vaardigheid in het ontwerpen en uitwerken van notarieele akten wordt vereischt, doch geen meer uitgebreide kennis van de notarieele practijk; dat den aspirant-candidaat gedurende het bedoelde twee-à-drietal jaren, die hij op een notariškantoor doorbrengt, uit den aard der zaak slechts werkzaamheden van ondergeschikte beteekenis worden opgedragen en dat hem veelal geen gelegenheid wordt gegeven tot het zelfstandig behandelen van zaken, zoodat dus van practische vorming, gelijk die wordt vereischt, geen sprake is.

Verscheidene leden hadden bezwaar tegen de bepaling, dat van den voorgestelden werktijd, ten minste één jaar moet vallen binnen de laatste twee jaren, aan de benoeming tot notaris onmiddellijk voorafgaande. Daar de candidaat niet weet, wanneer hij tot notaris zal worden benoemd, zal, zoo merkten deze leden op, dit voorschrift hem dwingen tot zijne benoeming ten kantore van een notaris werkzaam te blijven. Het notariškantoor is echter niet de eenige en ook niet altijd in elk opzicht de beste leerschool voor de practijk van het notariaat. In de magistratuur, bij de balie of bij de registratie kan, beter dan op menig notarieel kantoor, in ruimen kring ervaring worden opgedaan voor tal van — vroeger reeds ter sprake gebrachte — verrichtingen, die, ofschoon niet behoorende tot de eigenlijke ambtstaak van den notaris, toch een zeer belangrijk deel uitmaken van diens werkkring. Als ambtenaar van de registratie komt de candidaat-notaris daarenboven voortdurend in nauwe aanraking met het notariaat en krijgt hij een groot aantal notarieele akten onder de oogen.

Eene regeling nu, die aanstaande notarissen verhindert, na het volbrengen van den verplichten werktijd op een notariškantoor, zich in andere richting met meer vrucht voor bovenbedoelde niet strikt-notarieele functiën voor te bereiden, die kantonrechtters, ontvangers der registratie e. a. van de benoembaarheid tot notaris uitsluit en die daarom waarschijnlijk de wetenschappelijk meest ontwikkelden van het notariaat zal afschrikken, is niet in het belang van de instelling, noch in dat van het publiek.

In de Memorie van Toelichting wordt er op gewezen dat het tegenwoordig herhaaldelijk voorkomt, dat een candidaat-notaris, na verkrijging van het bewijs zijner stage, zich aan het notariaat niet meer gelegen laat liggen en zich dan later bij het openvallen eener goede standplaats toch als sollicitant opwerpt, hoewel het notarišvak hem inmiddels vreemd geworden is. Die omstandigheid rechtvaardigt echter de voorgestelde bepaling niet, daar ook zonder deze de Regeering het in hare macht heeft zulke sollicitanten niet te benoemen.

Ook de candidaat-notarissen zullen door de voorgedragen regeling in hunne belangen worden geschaad. Op de notariškantoren worden zij veelal karig bezoldigd en voor velen zal het dus uit een financieel oogpunt een ernstig bezwaar opleveren, wanneer na het verstrijken van den vijfjarigen werktijd toch nog een aantal jaren op een kantoor zal moeten worden doorgebracht. Dit klemt te meer, waar als gevolg van den indirecten dwang om in stage te blijven, in verband met den grooten toevloed van candidaten, de notarissen het in de hand zullen hebben de bezoldiging geheel naar eigen goedvinden te regelen, hetgeen de financieele positie der candidaten er zeker niet beter op zal doen worden. Zelfs komt het nu reeds voor, dat notarissen zich laten betalen voor de gelegenheid, die zij verstrekken om de stage bij hen te maken.

Hoe zullen de candidaten bovendien alle plaatsing vinden, wanneer ieder candidaat voortdurend in de practijk moet blijven? Het is te vreezen — te meer omdat op verschillende kantoren met de diensten van geoefende klerken kan worden volstaan — dat bij gebrek aan plaats zeer velen jarenlang zullen moeten wachten, alvorens aan de wettelijke verplichting betreffende de stage te kunnen voldoen. Reeds nu kost het dikwerf moeite hiertoe de gelegenheid te vinden.

Andere leden waren met de Regeering van oordeel dat de verplichte werktijd alleen dan waarborg voor practische be-

drevenheid oplevert, als hij, althans gedeeltelijk, aan de benoeming tot notaris onmiddellijk voorafgaat. Daarom achtten zij de voorgestelde regeling noodzakelijk, al erkenden zij dat er bezwaren aan verbonden zijn.

Enkelen wilden zelfs dat de werktijd in zijn geheel onmiddellijk aan de benoeming zou moeten voorafgaan.

Wat de redactie betreft, werd door sommige leden in overweging gegeven in plaats van „ten minste één jaar”, waarmede toch waarschijnlijk bedoeld wordt, ten minste twaalf *achtereen-volgende* maanden, te lezen: „ten minste twaalf maanden”, omdat zich omstandigheden kunnen voordoen, waardoor onafhankelijk van den wil van den candidaat de werktijd moet worden onderbroken.

3de lid. Krachtens het hier bepaalde zal een eervol ontslagen notaris ten allen tijde herbenoembaar zijn, al heeft hij zich na zijn ontslag nooit meer met het notariaat ingelaten. Eenige leden achtten dit niet gemotiveerd en wenschten dat ook voor de herbenoembaarheid van den eervol ontslagen notaris als vereischte zal gelden, dat de betrokkene ten minste één jaar binnen de laatste twee jaren vóór zijne herbenoeming, de notarieele practijk heeft uitgeoefend.

Andere leden bestreden dien wensch. Werd daaraan gevolg gegeven, dan zouden notarissen, die in hunne practijk geen voldoende middel van bestaan vinden, wilden zij de kans op verkrijging eener betere standplaats niet verliezen, in afwachting dat zoodanige verbetering van positie hun ten deel zou vallen, òf in hunne functie moeten blijven, òf zich wederom als candidaat-notaris op eene onvoldoende bezoldiging, op een notariškantoor moeten begeven, in plaats van hunne betrekking tijdelijk te kunnen verwisselen tegen een financieel meer voordeeligen werkkring buiten het notariaat. Dit zouden deze leden onbillijk achten.

§ 2. Artikel 13 (nieuw lid). Vrij algemeen deelde men het gevoelen der Regeering, dat op de gronden in de Memorie van Toelichting vermeld, waarborgen voor voldoende algemeene ontwikkeling behooren te worden gevorderd van hen die het candidaat-notarišexamen wenschen af te leggen. Met de wijze, waarop de Regeering hierin wil voorzien, konden echter vele leden zich niet vereenigen.

Eenigen verlangden dat alleen zij tot het examen zouden worden toegelaten, die den graad van doctor in de rechtswetenschap hebben behaald. Dan toch ware de algemeene ontwikkeling van den toekomstigen notaris afdoende gewaarborgd. Daarenboven is, volgens die leden, algemeene rechtskennis een factor van groote beteekenis voor de notarieele practijk. Door gemis van zoodanige kennis kunnen bij het formuleeren van notarieele stukken fouten worden begaan, die later aanleiding geven tot langdurige en kostbare processen.

Door alleen gegraduateerden toe te laten, zou voorts de kring, waaruit de aanstaande notarissen voortkomen, veel beperkter worden en zou het notarisambt in aanzien rijzen.

Vele andere leden bestreden de meening dat het notariaat alleen voor doctoren in de rechten behoort open te staan. Huns inziens ware het niet gerechtvaardigd het bezit van den doctoralen graad als voorwaarde aan te nemen voor de toelating tot het candidaat-notarišexamen, omdat voor het beoogde doel met het stellen van lager eischen kan worden volstaan.

Dat de meerdere juridische ontwikkeling der rechtsdoctoren van zoo groot belang is voor de practijk van het notariaat, werd ontkend met een beroep op de ervaring, die leert dat de notarissen zonder doctoralen graad even goed berekend zijn voor hunne taak als hunne gegraduateerde ambtgenooten. Ook bij de notarieele examens blijkt niet, dat in het ontwerpen van akten de gepromoveerde examinandi uitmunten boven de niet gepromoveerde.

Verscheidene leden achtten het voorts een ernstig nadeel van de aanbevolen regeling, dat het notarisambt slechts bereikbaar zou zijn voor meer bemiddelden, die zich de kosten eener universitaire opleiding kunnen getroosten.

Enkelen wilden een middenweg inslaan, waardoor aan laatstgemeld bezwaar eenigermate werd tegemoetgekomen. Zij wenschten, gelijk nu, ieder toe te laten tot het notarieel examen, maar het bezit van den doctoralen graad als vereischte te stellen voor de benoembaarheid tot notaris. Er zou zich dan eene categorie van candidaat-notarissen kunnen vormen, wier einddoel zou zijn het te brengen tot chef de bureau op een groot notariškantoor.

Onder hen, die meenden dat het te ver gaat den doctoralen graad te eischen, bevonden zich intusschen verschillende leden, die toch ook van oordeel waren dat door de regeling, welke de Regeering voorstelt, het beoogde doel niet zal worden bereikt. Volgens het wetsontwerp zullen tot het examen worden toegelaten zij, die in het bezit zijn van een diploma van een algemeen maatregel van bestuur vast te stellen voorbereidend staatsexamen of van afgelegd eindexamen van het gymnasium of de hogere burgerschool met vijfjarigen cursus. In hoeverre het bezit van eerstgemeld diploma een waarborg zal opleveren voor eene behoorlijke mate van algemeene ontwikkeling, kan niet worden beoordeeld, daar in de Memorie van Toelichting niets wordt medegedeeld omtrent de voor het nieuwe examen te stellen eischen. Het diploma van afgelegd eindexamen eener hogere burgerschool met vijfjarigen cursus geeft echter, naar de meening der hierbedoelde leden, zoodanigen waarborg niet. De richting, waarin de opleiding op de hogere burgerscholen geschiedt, is daartoe volgens hen te eenzijdig. Aan het onderwijs in de wis- en natuurkunde wordt zeer veel tijd besteed, terwijl het onderricht in andere vakken, speciaal in de levende talen, daardoor op den achtergrond geraakt. Daarbij is de leerstof te uitgebreid. De talrijkheid der vakken leidt tot oppervlakkige behandeling en sluit grondige kennis van eenig vak uit.

Het diploma van het eindexamen gymnasium geeft volgens sommigen een beteren waarborg voor algemeene kennis, doch volgens anderen is ook de gymnasiale opleiding voor aanstaande notarissen te eenzijdig, omdat daarbij te veel het zwaartepunt wordt gelegd op het onderwijs in de oude talen.

Door sommige voorstanders van verplichte boekhouding door de notarissen werd het o. a. een nadeel geacht, dat aan beide hier bedoelde inrichtingen van onderwijs geen grondig onderricht wordt gegeven in het boekhouden.

Ter weerlegging van deze bedenkingen werd er door andere leden op gewezen, dat bij een particulier onderzoek naar de vruchten van het middelbaar onderwijs, hetwelk niet lang geleden heeft plaats gehad, duidelijk is gebleken, dat door het onderwijs op de hogere burgerscholen de algemeene ontwikkeling in zeer bevredigende mate is toegenomen en dat tal van leerlingen dier scholen tot hooge betrekkingen in Staat en Maatschappij zijn opgeklimmen. Die leden, hoewel erkennende dat het wenschelijk ware, dat op genoemde scholen meer talenkennis werd opgedaan, waren dan ook van meening, dat de mate van algemeene ontwikkeling, die in den notaris mag worden gevorderd, door het bezit van het diploma van een van gemelde eindexamens — want ook het gymnasiaal onderwijs kwam hun voor het doel zeer geschikt voor — alleszins voldoende wordt gewaarborgd.

Er waren leden die verlangden dat uitsluitend de overlegging zou worden gevorderd van het diploma van een der genoemde eindexamens. De gelegenheid tot het afleggen van die examens, zoo merkten zij op, staat voor iedereen open, ook voor hen, die de hogere burgerschool met vijfjarigen cursus of het gymnasium niet hebben bezocht. Een nieuw, voorbereidend examen is dus onnoodig, tenzij het de bedoeling is voor dat examen de eischen geringer te doen zijn dan voor de beide andere examens. Daarmede zouden deze leden zich echter niet kunnen vereenigen. Zij deelden de meening, uitgesproken in het aan de Tweede Kamer toegezonden rapport van het Hoofdbestuur van de Broederschap der notarissen, dat „met minder kennis dan vereischt wordt voor het afleggen van een eindexamen gymnasium of hogere burgerschool met vijfjarigen cursus niet moet kunnen volstaan”.

Andere leden merkten hiertegen op dat aan bedoelde inrichtingen sommige zaken worden onderwezen buiten alle verband met den notarieelen werkkring, en dat het daarom niet gerechtvaardigd ware ieder aspirant-candidaat-notaris te binden aan een dier eindexamens. Er moet, gelijk de Regeering verlangt, gelegenheid bestaan tot het afleggen van een staatsexamen ad hoc, hetwelk al datgene behoort te omvatten, waarvan de kennis voor den notaris in het publiek belang beteekenis heeft, terwijl ten opzichte daarvan de eischen niet lager behooren te zijn dan voor de genoemde eindexamens. Door verscheidene leden werd er speciaal op aangedrongen het boekhouden als examen vak op te nemen.

Enkele leden gaven nog in het bijzonder den wensch te kennen dat ook zij tot het notarieel examen zullen worden toegelaten, die het examen voor de registratie met goed gevolg hebben afgelegd.

Eenige leden meenden dat de vrijstelling van het voorbereidend examen ad hoc behoort te worden uitgebreid tot hen die het diploma hebben verworven van het eindexamen eener hogere burgerschool met driejarigen cursus of het getuigschrift voor de vierde klasse van eene vijfjarige hogere burgerschool of van een gymnasium. (1) Daartegen kan huns inziens geen bezwaar bestaan, omdat juist in de hogere klassen van laatstgemelde inrichtingen de meeste tijd besteed wordt aan het onderwijs van zaken, waarvan de kennis voor de notarieele praktijk van geen belang is. De Regeering — zie de Memorie van Toelichting sub I, slot — vertrouwt dat indien voorbereidende studiën noodig zullen zijn om tot de candidaat-notarisexamens te worden toegelaten, dit den grooten jaarlijkschen stroom tot die examens zal doen verminderen en beveelt ook uit dien hoofde de voorgestelde regeling aan. De leden, hier aan het woord, vreesden dat in dit bijkomende doel de reden gelegen is dat alleen aan het diploma eindexamen vijfjarige hogere burgerschool of gymnasium de vrijstelling van het nieuw in te voeren examen is verbonden en dat dit doel er ook toe zal leiden dat voor het nieuwe examen te hooge eischen worden gesteld, zeer ten nadeele van de mindergegoeden, vooral van die ten platten lande, die gebruik moeten maken van stedelijke inrichtingen van onderwijs. Vele geschikte elementen zullen op die wijze van het notariaat feitelijk worden uitgesloten. Men stelde er prijs op te worden ingelicht omtrent de eischen die de Regeering voor het examen ad hoc wenscht te stellen.

Verschillende leden hadden bezwaar tegen het privilege dat door de voorgestelde regeling aan de openbare gymnasia en hogere burgerscholen wordt toegekend. Indien zij die het eindexamen van een dier inrichtingen met goed gevolg hebben afgelegd, van het voorbereidend staatsexamen worden vrijgesteld, dan behoort, volgens die leden, gelijke vrijstelling billijkerwijze ook aan hen te worden verleend, die aan bijzondere scholen van hooger of middelbaar onderwijs den cursus met goed gevolg hebben afgevolgd. Een getuigschrift van den directeur der school, dat de leerling aan laatstgenoemde voorwaarde heeft voldaan, ware als voldoende te beschouwen. Wil men die gelijkstelling van deze openbare en bijzondere inrichtingen van onderwijs niet, dan behooren alle aspirant candidaat-notarissen zonder onderscheid aan het voorbereidend examen te worden onderworpen.

Eenigen dezer leden gaven aan eene oplossing in laatstgenoemden zin de voorkeur, doch anderen, hoewel erkennende dat zoodanige regeling de meest consequente ware, hadden er dit bezwaar tegen dat de examens er wederom in niet geringe mate door zouden toenemen.

Andere leden konden in het voorstel der Regeering ten deze geenerlei privilege zien en achtten het geven van gelijke bevoegdheid aan hen die bijzondere inrichtingen van hooger of middelbaar onderwijs bezocht hebben, niet zonder bedenking. Zij wezen op de geringe eischen, die speciaal wat het hooger onderwijs betreft, aan bijzondere scholen worden gesteld; de wet op het hooger onderwijs eischt slechts eene kennisgeving betreffende het openen der school, met overlegging van de reglementen of statuten en de jaarlijksche indiening van een verslag omtrent den toestand der school, aan het gemeentebestuur en aan den Minister van Binnenlandsche Zaken. Toezicht op het onderwijs wordt niet uitgeoefend. Van de hier bedoelde gelijkstelling zou dus alleen sprake kunnen zijn wanneer ten aanzien van het onderwijs, zoowel op de bijzondere gymnasia, als op de scholen van bijzonder middelbaar onderwijs, de noodige eischen werden gesteld en wanneer eerstgenoemde inrichtingen bovendien aan toezicht van overheidswege werden onderworpen.

De vraag werd gedaan of iemand steeds weer opnieuw tot het afleggen van het voorbereidend examen behoort te worden toegelaten, hoe dikwijls hij ook moge zijn afgewezen.

Men meende, dat op die wijze zoodanig aspirant er toch eenmaal zou komen, al bleef hij steeds ongeschikt. Sommige

(1) De notaris WILDFVANCK DE BLEICOURT naar wiens artikel in het Weekblad voor notarisambt en registratie, no. 1348, in de Memorie van Toelichting wordt verwezen, is ook van gevoelen dat met zoodanig getuigschrift kan worden volstaan.

leden zouden intusschen driemaal de gelegenheid willen geven om het examen af te leggen.

Voorts werd gevraagd, of het in de bedoeling der Regeering ligt, een leeftijdsgrens te stellen, tot welke de aspiranten tot het afleggen van het examen zullen worden toegelaten.

In deze paragraaf, zoo werd nog opgemerkt, wordt gesproken van één aan artikel 13 toe te voegen lid, doch de toevoeging bestaat feitelijk uit twee leden.

§ 3. Artikel 14. Tegen de voorgestelde verhooging van het examengeld bestond bij sommige leden bezwaar. In de kosten van het examen ligt volgens die leden geen voldoende reden voor deze verhooging, en zij wordt huns inziens nog minder gerechtvaardigd door het bijkomend doel — zie de Memorie van Toelichting op deze paragraaf — om hem die zich nu onvoldoende voorbereid tot het examen aanmelden, daarvan nog eenigen tijd terug te houden. Dat doel zal trouwens toch niet worden bereikt, meende men.

Gevraagd werd of éénmaal storten de bevoegdheid geeft zich een onbepaald aantal malen aan het examen te onderwerpen dan wel of telkens opnieuw moet worden betaald.

§ 4. Gewezen werd op de talrijke administratieve werkzaamheden die hier op de schouders van den president der rechtbank worden gelegd en vrijwel vreemd zijn aan zijn ambt.

§ 5. HOOFDSTUK II, A. Konden vele leden zich met het voorgestelde omtrent de plaatsvervangende der notarissen vereenigen, verschillende andere leden hadden er ernstig bezwaar tegen. Onder opmerking dat bij hetgeen wordt voorgesteld niet de belangen van het publiek, doch die der candidaat-notarissen op den voorgrond staan, bepleitten eenige leden het behoud der bestaande regeling, krachtens welke bij afwezigheid of ontstentenis van een notaris, de waarneming van zijn kantoor wordt opgedragen aan een naburig notaris, wiens bemoeiingen zich echter bepalen tot het bewaren van het protocol, het zorgen, zoo noodig, voor de aanbieding ter registratie van de minuten en het uitgeven van expeditiën. 's Ministers bedenking tegen dit stelsel is, dat, waar het doen van nieuwe zaken voor den vervangen notaris is uitgesloten, van eene eigenlijke vervanging of overneming der praktijk van den ontbrekende notaris geen sprake is. Het publiek, zoo betoogt hij, heeft tijdelijk een ambtenaar minder ten zijnen dienste. Wil de notaris-plaatsvervanger op bepaalde tijden ten behoeve van het publiek, zich naar de standplaats van den vervangen notaris begeven, dan is hij niet te spreken aan zijn kantoor, zoodat altijd op één standplaats de ambtenaar ontbreekt en het publiek van notarieele hulp verstoken is. Hiervan ondervindt men, volgens den Minister, vooral ten platten lande groot ongerief. Is dit juist, zoo merkten de hierbedoelde leden op, dan behoort men den notaris ook niet de vrijheid te laten zich zonder verlof ten hoogste veertien dagen van zijne standplaats te verwijderen (art. 5, alin. 3). De bedenking kwam echter niet gegrond voor. Men meende dat de snelle verkeersmiddelen, die tegenwoordig ook ten platten lande bijna overal worden aangetroffen, het publiek in staat stellen zich gemakkelijk voor korten tijd elders notarieele hulp te verschaffen. Werkelijk bezwaar levert de tegenwoordige regeling alleen op in enkele gevallen, waarin onmiddellijk bijstand van een notaris wordt vereischt voor het maken van een testament. Doch ook eene korte afwezigheid voor ambtsbezigheden kan in dergelijke gevallen storend werken.

Wat de door plaatsvervangende candidaat-notarissen te bewijzen diensten betreft, werd in de eerste plaats opgemerkt, dat de cliënten van een vervangen notaris zaken van meer intiem aard liever niet zullen behandelen met den tijdelijken plaatsvervanger, te minder omdat ten gevolge van de wisseling in het personeel der candidaat-notarissen, bij eene volgende gelegenheid licht wederom een ander candidaat met de waarneming der praktijk kan worden belast.

Voorts meende men, dat indien een tijdelijk onbeheerd kantoor wordt toevertrouwd aan een candidaat die niet reeds aan dat kantoor werkzaam was — niet aan alle kantoren zijn candidaten verbonden — het doel der plaatsvervangende in de meeste gevallen al zeer slecht zal worden bereikt. De vreemde candidaat toch is onbekend met de omgeving en zal veelal den tijd missen om

de noodige kennis op te doen van personen en toestanden. Hij zal in alles af moeten gaan op de inlichtingen van het lagere kantoorpersoneel en niet in staat zijn de vereischte controle uit te oefenen. In loopende zaken zal hij zich moeilijk kunnen inwerken. Meestal zal hij slechts enkele eenvoudige zaken kunnen afdoen en andere van meer aanbelang in half voltooiden staat moeten achterlaten.

Daarenboven zal het treffen van financieele regelingen — zooals bij verkooping, het bepalen van tijd en wijze van betaling en het in verband daarmee vaststellen der onraadsgelden — groot bezwaar voor hem opleveren. Van eene vruchtbare werkzaamheid kan onder zulke omstandigheden geen sprake zijn.

Een tweede bezwaar, dat volgens de Memorie van Toelichting aan het bestaande stelsel van vervanging is verbonden, komt hierop neer, dat thans een notaris, wiens gezondheidstoestand hem tijdelijk tot ambtsuitoefening minder geschikt maakt, niet dan in den uitersten nood tot het vragen van verlof overgaat ten einde geen concurreerenden ambtgenoot in zijne zaken te halen. Niettegenstaande zijne mindere geschiktheid blijft de notaris doorfungeeren, zeer zeker niet ten gerieve van het publiek dat met een plaatsvervanger beter gediend zou zijn.

Hiertegen werd opgemerkt dat een notaris, die uit vrees voor concurrentie er reeds bezwaar in ziet dat een naburig collega wordt aangesteld tot tijdelijk bewaarder van zijn protocol, uit den aard der zaak nog veel meer bedenking zal hebben tegen het tijdelijk doen waarnemen van zijne praktijk door een aan het kantoor van dien ambtenaar verbonden candidaat.

In den regel zal de notaris er ook niet op gesteld zijn dat zijn eigen candidaat als tijdelijk plaatsvervanger optreedt, uit vrees dat deze, wanneer hij van patroon verandert of zich als zaakwaarnemer vestigt, een deel der clientèle medeneemt. Zelfs zou de notaris pressie in dien zin kunnen uitoefenen. Tegen dit laatste werd intusschen door voorstanders van het voorgedragen stelsel opgemerkt, dat het uitoefenen van zoodanige pressie zou kunnen worden geweerd door een voorschrift, waarbij een beding in dien zin nietig verklaard werd.

Om deze redenen meende men met grond te mogen betwijfelen of bij totstandkoming van de voorgedragen regeling, de notaris, in geval van ziekte, eerder dan nu tot het vragen van verlof zal overgaan.

In de derde plaats wordt er in de Memorie van Toelichting op gewezen dat thans, wanneer een kantoor eenigen tijd onbeheerd is, de plaatsvervangende notaris de connectiën medeneemt, waardoor de praktijk van het waargenomen kantoor vaak zeer vermindert en menigmaal zelfs nagenoeg geheel verloopt. Dit bezwaar kan, meende men, op eenvoudige wijze worden ondervangen door vacante plaatsen spoediger te vervullen.

Tegen het stelsel der Regeering werden voorts nog de volgende bezwaren ingebracht. Vooreerst werd opgemerkt dat het op den duur niet kan uitblijven, dat de plaatsvervanger boven anderen, die overigens meer aanspraken kunnen doen gelden, in aanmerking komt als opvolger van den notaris, wiens kantoor hij heeft waargenomen. Wel verklaart de Minister dat aan de waarneming geenerlei rechten op eene benoeming tot notaris op de vacerende standplaats ontleend kunnen worden; maar de Minister kan door zulk eene verklaring zijne opvolgers niet binden. De natuur zal in deze sterker blijken dan de leer.

Is aan het kantoor van den tijdelijk te vervangen notaris een candidaat verbonden, dan, zoo werd voorts betoogd, zal deze in den regel als plaatsvervanger worden aangewezen, omdat dit in het belang is zoowel van het publiek als van den notaris. Daardoor zal echter de verhouding tusschen den patroon en den candidaat geheel veranderen. Als vaste plaatsvervanger zal laatstgenoemde zich meer als gelijke beschouwen van den notaris, hetgeen licht den wensch kan doen ontstaan naar associatie.

Bovendien zal de aanwezigheid van een vasten plaatsvervanger den notaris er allicht toe brengen om meer dan anders verlof aan te vragen.

Ook zal er wijziging komen in de verhouding van notaris en client. Eerstgenoemde zal niet meer in gelijke mate als thans de vertrouwde raadsman zijn. De candidaat zal met het publiek de zaken behandelen en de akten voorbereiden, terwijl de notaris zich meer zal bepalen tot het teekenen der stukken.

Eindelijk werd er op gewezen, dat, indien de waarneming niet wordt opgedragen aan den op het kantoor reeds werkzaam zijnden candidaat, tusschen dezen en den plaatsvervanger eene zeer scheeve verhouding zal bestaan en de positie van den kantoorcandidaat feitelijk onhoudbaar zal worden.

Andere leden keurden de bestaande regeling af, doch waren ook geenszins ingenomen met het thans voorgedragene. Daarin zagen zij een afdoend bewijs dat het notariaat geheel in een verkeerd spoor gebracht en tot eene handelszaak vervormd is. Wanneer eenig ander ambtenaar verlof behoeft, zoo betoogden zij, zal hij zonder bezwaar vervangen worden. Maar bij den notaris komt dadelijk de vrees op, dat een ander zich in zijne zaken zal mengen. Leerzaam is in dit opzicht het aan de Kamer ingediend adres van het Hoofdbestuur van de Broederschap der notarissen, waarin met schrik wordt gewezen op „de mogelijkheid dat een vreemd candidaat-notaris van een naburig kantoor zich voor het bedoelde kantoor beschikbaar heeft gesteld.” Het hoofdbestuur stelt het als vanzelf sprekend voor dat alsdan de betrokken notaris „uit gerechtvaardigde vrees voor concurrentie” zich er wel voor wachten zal verlof te vragen of zich ziek te melden. Dat het notarisambt een openbaar ambt is, in het publiek belang ingesteld, schijnt den stellers van het adres geheel te zijn ontgaan.

De belangen van het publiek worden ook reeds zeer gebrekkig behartigd door de bestaande en in dit wetsontwerp overgenomen bepaling, krachtens welke een notaris eerst bij verwijdering van zijne standplaats gedurende langer dan veertien dagen verlof noodig heeft. Zoodoende kan ten platten lande eene geheele streek veertien dagen lang van notarieele hulp verstoken zijn.

De hier aan het woord zijnde leden meenden dat het publiek belang bij tijdelijke vervanging van een notaris zwaarder behoort te wegen dan diens bijzonder belang en dat voor elke standplaats bij voorbaat een zeker aantal plaatsvervangers behoort te worden aangewezen, van wie er één bij elke afwezigheid van den notaris zal hebben op te treden. Desnoods zouden ook in het stelsel van het wetsontwerp, die plaatsvervangers kunnen worden bezoldigd.

Tegenover de meening des Ministers, dat bekendmaking eener plaatsvervanging niet noodig is, werd de wenschelijkheid hiervan door eenige leden betoogd.

Art. 20 d, 1ste lid. In overweging werd gegeven tusschen de woorden „gevallen” en „beschikbaar” in te lasseten „en voor bepaalde kantoren.” Men meende dat het artikel daardoor aan duidelijkheid zou winnen.

Kan, zoo vroeg men, een candidaat-notaris zijne beschikbaarstelling intrekken of wijzigen?

2de lid. Men achtte het eene vreemde regeling, waarbij de candidaat *verplicht* wordt aan de opdracht gevolg te geven, terwijl aan eene weigering om aan die verplichting te voldoen, geenerlei rechtsgevolg wordt verbonden. Alleen zal, zooals het in de Memorie van Toelichting luidt, eene lichtvaardige weigering bij eventuele sollicitatie wel in aanmerking worden genomen. Liever zou men zien dat, aangezien de aangewezen candidaat door het plotseling overlijden van zijn patroon of door andere omstandigheden overwegend belang er bij kan hebben de aanwijzing niet te volgen, de mogelijkheid werd gegeven om op gemotiveerd verzoek van de verplichting ontheven te worden, doch dat tevens voor het geval geen ontheffing mocht worden verleend, straf, bij voorbeeld boete werd bedreigd tegen de weigering om aan de verplichting te voldoen.

Sommige leden zouden wat het eerste punt betreft, aan het slot van het artikel willen toevoegen: „behoudens onvoorziene omstandigheden ter beoordeeling van de Kamer van toezicht”.

Art. 20 f. Gevraagd werd of de inhoud van dit artikel niet beter geplaatst zou zijn in of bij art. 5.

Art. 20 g. Gevraagd werd, hoe het te beletten zal zijn dat de notaris-plaatsvervanger de akten op eigen naam verlijdt, op zijn repertorium vermeldt en in zijn protocol opneemt.

Voorts werd het door sommige leden beter geacht, dat de candidaat-plaatsvervanger zich zou moeten bedienen van een stempel met eigen naam.

Art. 20 i. De in het eerste lid gestelde termijn werd te lang geacht. Beter ware het te bepalen dat het deponeren van handteekening en paraaf behoort te geschieden binnen 24 uren na de eedsaflegging. Voor laatstgemelde handeling moet de candidaat toch op de rechtbank komen en hij kan dan te gelijker tijd teekenen.

§ 6. Artikel 5 (3de en volgende leden.)

3de lid. Een notaris kan dit voorschrift ontduiken door, na eene afwezigheid van veertien dagen, enkele uren per dag op zijn kantoor terug te komen en dan opnieuw zich voor veertien dagen van zijne standplaats te verwijderen. Men meende dat het beter ware te spreken van veertien dagen in een bepaald tijdsverloop.

4de lid. Gevraagd werd of dit voorschrift op *alle* gevallen toegepast niet te streng is. Een notaris kan zich met zijn gezin buitenslands bevinden en door plotseling opgekomen ernstige ongesteldheid b.v. van zijne echtgenoot, genoodzaakt worden den termijn te overschrijden.

6de lid. Eenige leden waren van oordeel, dat deze bepaling wijziging behoeft, met het oog op de gevallen, waarin notarissen geassocieerd zijn. Ook in het belang der cliënten achtten zij het wenschelijk dat in dergelijke gevallen, bij afwezigheid van een der geassocieerden, de andere als plaatsvervanger optreedt. Dit zal echter niet mogelijk zijn, indien *bij voorkeur* een candidaat-notaris, of anders een *naburige* notaris moet worden aangewezen. Daarom wenschten zij in plaats van: „hetzij een naburig notaris, hetzij een candidaat-notaris uit het ressort dier Kamer, bij voorkeur echter een candidaat-notaris”, te lezen: „hetzij een notaris, hetzij een candidaat-notaris uit het ressort dier Kamer.” Zij wezen o. a. op de schieve verhouding die er zou bestaan tusschen den candidaat-notaris-plaatsvervanger en den notaris-compagnon. Eerstgenoemde zou bezwaarlijk met eenige zelfstandigheid kunnen optreden.

Andere leden verklaarden zich tegen deze wijziging, omdat zij het zich associeeren van notarissen, dat zij in strijd achtten met het algemeen belang, niet door den wetgever zijdelings aangemoedigd wilden zien.

7de lid. Sommige leden beschouwden dit voorschrift als een van de gebrekkigste bepalingen der ten aanzien van de plaatsvervanging voorgedragen regeling. Waar den notaris de bevoegdheid wordt toegekend een candidaat tot plaatsvervanger aan te bevelen met bepaling dat, wordt deze aangewezen, de notaris hoofdelijk met hem tegenover derden aansprakelijk is, kwam het niet twijfelachtig voor dat de aanbevolene steeds zal worden aangewezen. Dit, in verband met de omstandigheid — waarop hiervoren reeds werd gewezen — dat op den duur de plaatsvervanger boven anderen in aanmerking zal moeten komen als opvolger van den notaris, wiens kantoor hij heeft waargenomen, zal ten gevolge hebben dat voor beschikking over de standplaats door den fungeerenden ambtenaar eene wijde deur wordt geopend.

Andere leden achtten het bepaalde omtrent de hoofdelijke aansprakelijkheid te streng. De notaris heeft slechts de keus om of misschien een vreemde zich in zijne zaken te zien mengen en een deel van zijne connectiën te zien medenemen naar een ander kantoor of bij aanbeveling van een candidaat-notaris met en voor dezen hoofdelijk aansprakelijk te zijn. „Al meent men ook in alle opzichten voor een persoon te kunnen instaan”, zoo luidt het in het adres van het Hoofdbestuur van de Broederschap der Notarissen, „misslagen, wijzigingen en fouten blijven steeds behooren tot de mogelijkheden en het is niet vrij van hardheid den vroegeren notaris, die te goeder trouw zijn bekwamen candidaat aanbeval, toch voor diens immer mogelijke misslagen aansprakelijk te stellen”. Bij deze meening sloten bedoelde leden zich volkomen aan.

Aansprakelijk „tegenover derden” zou men juister achten dan „ten opzichte van derden”.

Sommige leden wenschten den notaris ook de bevoegdheid toe te kennen tot aanbeveling van een ambtgenoot. In de gevallen van associatie van notarissen moet volgens hen de te vervangen notaris zijn compagnon kunnen aanbevelen (zie het opgemerkte omtrent het zesde lid van dit artikel).

Ook in gevallen, waarin geen of geen geschikt of bekwaam candidaat aan het kantoor van den notaris is verbonden, heeft deze groot belang bij de bevoegdheid tot aanbeveling van een bevriend ambtgenoot. Men wees op het gevaar van concurrentie, wanneer de candidaat van een naburig kantoor als plaatsvervanger mocht worden aangewezen.

Door andere leden werd bovenstaande wensch niet gedeeld. Zij verwezen naar hetgeen tot bestrijding van de aangegeven

wijziging van het zesde lid van dit artikel is aangevoerd.

Blijkens de Memorie van Toelichting is het de bedoeling dat de candidaat-notaris-plaatsvervanger voor eigen rekening de praktijk zal uitoefenen. Daarvan staat echter niets in het wetsontwerp. Het volgt niet uit het woord *waarnemen* en evenmin uit het in art. 20*y* bepaalde omtrent protocol en ambtszegel. De Regeering wil die zaak aan de onderlinge regeling van den notaris en den vervangenden candidaat overlaten. Maar de vraag is, of bij onderling overleg zal kunnen worden bepaald, dat de candidaat een deel der verdiensten aan den notaris, dan wel omgekeerd de notaris een deel daarvan aan den candidaat zal uitkeeren. Dat hangt af van het standpunt dat de wet inneemt voor het geval, dat er niets tusschen hen bepaald is.

§§ 9 en 10. Gevraagd werd of het geen aanbeveling verdient deze voorschriften te doen gelden voor alle plaatsvervangers zonder onderscheid. Ook de niet op aanbeveling van den notaris aangewezen plaatsvervanger komt bij eene eenigszins langdurige waarneming allicht in te nauwe relatie tot het kantoor en de daarbij belanghebbenden, om niet gevaar te loopen in de hier bedoelde gevallen zijne strikte onpartijdigheid te verliezen.

§§ 12 en 13. Vrij algemeen was men van oordeel dat aan een goed geregeld toezicht groote waarde is te hechten. Vele leden betwijfelden echter ten zeerste of de regeling welke de Regeering voorstelt, beter voldoen zal dan de bestaande.

Verscheidene leden meenden dat in de Memorie van Toelichting al zeer gemakkelijk de staf wordt gebroken over het toezicht, dat tegenwoordig door de officieren van justitie wordt uitgeoefend. De Minister zegt dat de officieren van justitie den noodigen tijd missen om geregeld en werkdadig toezicht uit te oefenen over het groote aantal notarissen in hun ressort, met wie zij uit den aard hunner betrekking slechts zelden in aanraking komen; dat hun toezicht enkel een lijdelijk toezien is en dat als het openbaar ministerie soms handeleud optrad, het meestal te laat was om het publiek voor schade te vrijwaren; zoodat er volgens den Minister maar één stem, een stem van afkeuring, opgaat bij de beoordeeling van het tegenwoordig toezicht. Men meende hiertegen met nadruk te moeten opkomen. Het toezicht der officieren van justitie is wel degelijk werkdadig en boezemt den notarissen, die reden hebben om het te duchten, groot ontzag in. Het openbaar ministerie heeft den blaam als zoude het uit gebrek aan tijd dit gedeelte zijner functiën niet behoorlijk waarnemen, volstrekt niet verdient en is niet zonder groote onbillijkheid in het algemeen aansprakelijk te stellen voor niet tijdig de hand leggen op notarissen, die strafbare handelingen hebben gepleegd.

Men meende te weten, dat, al blijkt daarvan noch uit statistieke tabellen, noch uit berichten in de dagbladen, menig officier van justitie door te goeder ure gegeven wenken of vermaningen veel kwaad heeft voorkomen, terwijl de door de officieren van justitie aan de Regeering uitgebrachte adviezen omtrent notarissen en candidaat notarissen het bewijs kunnen leveren, dat bedoelde ambtenaren, ofschoon zij over weinig hulpmiddelen kunnen beschikken, toch in den regel vrij volledig ingelicht zijn omtrent de waarde, het gedrag en de eigenschappen der sollicitanten.

Tegenover de algemeene afkeuring, die de Minister denkt te hebben vernomen, meenden de hierbedoelde leden de tegenwoordige regeling van het toezicht althans in zooverre in bescherming te moeten nemen, dat zij daaraan de voorkeur gaven boven de voorgestelde.

Intusschen erkenden zij dat ook het toezicht, zooals het thans wordt uitgeoefend, onvoldoende en eene meer doeltreffende regeling derhalve noodzakelijk is. Dit achtten zij in 's Ministers betoog juist, dat de officieren van justitie in hunne betrekking niet in de gelegenheid zijn de notarissen geregeld aan het werk te zien. Bovendien is er, naar hun voorkwam, iets voor te zeggen, het openbaar ministerie dat met de vervolging van strafbare feiten belast is, niet tevens het disciplinair toezicht op de notarissen te doen uitoefenen.

Sommige leden waren van gevoelen dat een doeltreffend toezicht slechts kan worden uitgeoefend door speciale inspecteurs; door personen, die zich geheel aan hunne taak kunnen wijden en die ook alleen de verantwoordelijkheid dragen. Het toezicht zou zich moeten uitstrekken over alle notarieele werkzaamheden, als ook over de boekhouding — die verplicht worde gesteld —

en het geldelijk beheer, en de inspecteur zou ten allen tijde toegang moeten hebben tot de notariskantoren en inzage van de zaken der notarissen.

Een voordeel van dit stelsel ware ook, dat het toezicht meer dan nu preventief zou kunnen zijn.

Andere leden zagen de noodzakelijkheid van het aanstellen van zoodanige inspecteurs, wier bemoeiingen allicht zouden kunnen ontaarden in een inquisitoriaal onderzoek, niet in en meenden dat langs anderen weg eene bevredigende oplossing kan worden verkregen.

Verscheidene leden konden zich wel vereenigen met Kamers van toezicht, doch hadden bezwaar tegen de samenstelling zooals die door de Regeering wordt voorgesteld.

Een aantal leden wilde het voorzitterschap niet opgedragen zien aan den president der arrondissements-rechtbank. Is de Minister van meening dat de officieren van justitie door hunne drukke ambtsbezigheden den tijd missen een geregeld en werkdadig toezicht uit te oefenen over al de notarissen in hun ressort, met wie zij bovendien slechts zelden in aanraking komen, hetzelfde geldt volgens die leden, in nog sterker mate voor de presidenten der rechtbanken, die in 's Ministers systeem de ziel zullen zijn van de Kamers van toezicht. Terwijl daarenboven de officier van justitie door zijne verhouding tot de kantonrechters en burgemeesters met wie hij in dagelijkse relatie staat, ruimschoots gelegenheid heeft zich omtrent het doen en laten ook van de meest verwijderde notarissen in zijn arrondissement te doen voorlichten, staan den president der rechtbank deze hulpmiddelen niet ten dienste. Eigen waarneming zal uit den aard der zaak beperkt zijn tot de plaats zijner inwoning.

Is het de bedoeling, zoo werd gevraagd, dat de president der rechtbank zal belast worden met het bewaren en ordenen van de talrijke kennisgevingen en mededeelingen, die krachtens de artt. 20*b* en volgende aan de Kamers van Toezicht zullen moeten worden gedaan? Zal hij ook in het vervolg de gewone inlichtingen omtrent solliciteerende candidaat-notarissen moeten geven? Zoo ja, dan rijst de vraag of de president der rechtbank, die in den regel noch bureau houdt, noch klerken te zijner beschikking heeft, daartoe voldoende is geoutilleerd. De hier bedoelde werkzaamheden zijn van te geringen omvang om, gezwegen van de kosten, den president daarvoor een kantoorpersoneel toe te voegen en toch weer te omvangrijk om ze geheel op de schouders van den president te leggen.

Ook daarom meende men dat het geen aanbeveling verdient den president der rechtbank met het disciplinair toezicht te belasten, omdat krachtens art. 50*d* de rechtbank rechtsmacht zal hebben uit te oefenen naar aanleiding van waarschuwingen door de Kamer van Toezicht gedaan. Immers vordert het belang eener onpartijdige rechtspraak dat, gelijk de slotalinea van art. 50*d* dan ook uitdrukkelijk bepaalt, de president der rechtbank, wegens zijn voorzitterschap van de Kamer van Toezicht, geen deel neemt aan de gedingen tot schorsing of ontzetting. Zeer ongewenscht is het echter, dat waar het eene zoo gewichtige beslissing geldt, het hoofd van het rechtsprekend college zal zijn buitengesloten. Juist bij de behandeling van dergelijke zaken zou de afwezigheid van den president, van wien verwacht mag worden dat hij de primus inter pares is en die gewoonlijk de leiding in handen heeft, zeer gevoeld kunnen worden. Met het oog op laatstgemelde bedenking zouden de leden hier aan het woord, er dan toch in elk geval de voorkeur aan geven, dat aan een lid in plaats van aan den president der rechtbank het voorzitterschap der Kamer werd opgedragen.

Ook waren er leden, die den officier van justitie met het voorzitterschap bekleed wenschten te zien.

Andere leden deelden deze bezwaren niet. Het kwam hun voor dat de belanghebbenden wel voeling zullen houden met den president der rechtbank waardoor aan dezen de noodige voorlichting niet zal ontbreken. Met het denkbeeld om een lid der rechtbank als voorzitter der Kamer te doen optreden konden zij zich niet vereenigen, omdat er geen waarborg zou bestaan dat het meest geschikte lid zou worden aangewezen.

Velen meenden dat in de Kamers van Toezicht geen plaats moet worden gegeven aan notarissen, noch op aanwijzing van hunne ambtgenooten, gelijk wordt voorgesteld, noch op aanwijzing van de Regeering. In beginsel is daarvoor geene aanleiding. Bij een vrij notariaat ware er iets voor te zeggen, naar het voorbeeld van de raden van toezicht en discipline voor de advocaten. Maar in het stelsel van onze wet op het notarisambt is voor beoordeelng der handelingen van notarissen door hunne pairs geen enkele

theoretische grond aan te voeren. Het ware te vreezen, dat de aangewezen notarissen, ongewoon aan rechtspraak, zich bij de vervulling hunner taak niet altijd los zouden kunnen maken van meeningen, rustende op sleur en gewoonte. Daarbij komt dat feitelijk de aangewezenen, bij het beperkt getal notarissen in elk ressort, in den regel te rekenen zouden zijn of tot de vrienden of tot de concurrenten van hen, wier handelingen zij zouden moeten beoordeelen; en geen van beide hoedanigheden is geschikt, om den waarborg voor hunne onpartijdigheid te versterken. Tegen aanwijzing door de Regeering pleiten bovendien de gronden, in de Memorie van Toelichting aangevoerd.

In de Kamers van Toezicht behoorde een ander element te komen dan de twee notarissen, die de Regeering daarin wilden zitting nemen. Dit element diende te bestaan uit ontvangers of inspecteurs der registratie, ambtenaren, die bijna alle notarieele akten onder de oogen krijgen of kunnen krijgen en beter dan iemand anders geschikt zijn om de wijze, waarop de notarissen werken, te beoordeelen. Waarom de ontvangers der registratie zouden moeten worden uitgesloten, kon men niet inzien. Indien de notarissen geen reden tot aanmerkingen op hun gedrag geven, is er geen aanleiding voor eene minder welwillende verhouding tusschen hen en den ontvanger, ook niet wanneer deze in de Kamer van Toezicht zitting heeft. Men zou de Regeering intusschen de vrijheid willen laten om hetzij ontvangers, hetzij inspecteurs der registratie aan te wijzen, en zelfs nog meer ruimte willen geven door aar de bepaling toe te voegen dat *bij voorkeur* ambtenaren of hoofdambtenaren der registratie voor de drie plaatsen, die naast de rechterlijke ambtenaren te bezetten zijn, zullen worden aangewezen, zoodat desnoods ook anderen zouden kunnen worden benoemd. Hetgeen de Regeering, na vooropgesteld te hebben dat de ambtenaren der registratie ten deze bij uitstek geschikt zijn, aanvoert, namelijk dat zij niet van huis uit mogen worden geweerd en niet voor goed van het lidmaatschap der Kamer zullen worden uitgesloten, achtte men veel te zwak.

Enkele leden zouden een notaris als adviseerend lid in elke Kamer van Toezicht willen doen zitting nemen.

Anderen verwachtten eene goede werking van het toezicht, door notarissen op hunne ambtgenooten uitgeoefend. Huns inziens zal een notaris, beter dan een ander, kunnen beoordeelen in hoeverre eene handeling van een collega, hoewel niet het karakter dragende van eene overtreding, toch in strijd is te achten met de eer en de waardigheid van het ambt.

Wat de aard van het toezicht betreft, werd gevraagd of het zuiver repressief zal blijven, gelijk het thans is, dan wel een meer preventief karakter zal verkrijgen, in dien zin dat het zich tot eene bespreking der belangen van het vak in elk arrondissement zal uitstrekken. Noeh uit het wetsontwerp noch uit de Memorie van Toelichting is dit met zekerheid op te maken. Gaarne zou men hieromtrent worden ingelicht.

Art. 50, 1ste lid. Hier wordt het toezicht uitgebreid tot de candidaat-notarissen. In de Memorie van Toelichting wordt erkend, dat dit toezicht bezwaar heeft indien de candidaat niet op een notaris-kantoor werkzaam is. Maar zelfs al is dit laatste wel het geval, dan mag toch gevraagd worden hoe men zich dit toezicht denken moet. De artt. 50 c en d spreken alleen van den notaris, van zijn ambt en van zijne bediening.

Ook werd gevraagd of niet bepaald moet worden op welke wijze een candidaat-notaris, die niet langer naar een notariaat wenscht te dingen, zich aan het toezicht kan onttrekken. De gevallen zijn niet zeldzaam dat candidaat-notarissen het notariaat verlaten. Het kan de bedoeling niet zijn dat deze gewezen aspirant-notarissen tot hun dood onder toezicht blijven.

3de lid. Volgens sommigen verdient het bij de tegenwoordige rechterlijke indeeling geen aanbeveling het ressort der Kamers van toezicht over meer dan één arrondissement uit te breiden, te minder wanneer de Regeering blijft vasthouden aan de voorgestelde regeling, waarbij aan de presidenten der arrondissementsrechtbanken het voorzitterschap en de leiding der Kamers worden opgedragen.

Art. 50 a. Aan de Kamers van Toezicht zullen geen secretarissen worden toegevoegd. Naar aanleiding hiervan werd gevraagd wie belast zal worden met de bewaring en het beheer van het archief der Kamers, waarvan sprake is in § 21, art. 66 van het wetsontwerp. Zal de president der rechtbank ook daarvoor hebben zorg te dragen?

3de lid. In de onderstelling dat het de bedoeling der Regeering niet is de aanneming van het lidmaatschap der Kamers van Toezicht verplichtend te maken, werd de vraag gedaan wat geschieden zal, indien geen der kantonrechters zich voor het lidmaatschap beschikbaar stelt. In groote steden, waar de kantonrechters een drukken werkkring hebben kan dit licht voorkomen.

4de lid. Sommige leden wenschten dat in elke Kamer slechts één notaris zitting zal hebben. Zijn er onder de vijf leden twee notarissen dan hebben dezen, indien zij het eens zijn, slechts één medelid tot hun gevoelen over te halen, om de Kamer in hun geest te doen beslissen.

Men zou gaarne vernemen of er bezwaar bestaat, gevolg te geven aan het denkbeeld, door de notarissen in hun adres aan de Tweede Kamer geopperd, dat ook eervol ontslagen notarissen in de Kamer van Toezicht zullen kunnen worden benoemd.

Art. 50 c en d. Volgens deze artikelen wordt de notaris bij eerste overtreding gewaarschuwd. Bij tweede overtreding kan hij geschorst en bij derde geschorst of ontzet worden. Deze gradatie achtten sommige leden verkeerd. Vooreerst wilden zij de berisping als disciplinaire correctie behouden (art. 50 der wet). In de tweede plaats moeten huns inziens de straffen van schorsing en ontzetting ook bij eerste overtreding kunnen worden opgelegd. Voor zware feiten kan met waarschuwing en berisping niet worden volstaan.

Sommige leden wilden aan den notaris de bevoegdheid toegekend zien om zich voor de Kamer van Toezicht door een rechtsgeleerden raadsman te doen bijstaan.

Anderen leden waren van oordeel dat de aard van het disciplinair toezicht zich verzet tegen het toelaten van een advocaat bij de uitoefening van het aan de Kamers van Toezicht toegekende tuchtrecht. Het karakter van tucht brengt mede dat de uitoefening geschiedt zonder vorm van proces.

Art. 50 c, 1ste lid. Aangezien er groot verschil van opvatting over sexueele moraal bestaat, achtten sommige leden het beter hier niet te spreken van „onzedelijkheid”, doch alleen van „wangedrag”, of van „openbare onzedelijkheid en wangedrag”, of van „onzedelijkheid van openbare bekendheid en wangedrag”.

Gevraagd werd of het te hoog rekenen van notarissen ook gerangschikt zal worden onder „andere handelingen, strijdig met de eer of de waardigheid van zijn ambt”.

In plaats van „geen bepaalde straffen” ware het beter te lezen „niet bepaaldelijk straffen”. De wet bedreigt geen bepaalde straffen doch slechts strafmaxima.

2de lid. Mededeeling in den oproepingsbrief van het feit dat den notaris wordt ten laste gelegd, werd wenschelijk geacht.

3de lid. „De waarschuwing wordt hun mondeling door den voorzitter der Kamer aangezegd”. In overweging werd gegeven, deze uitdrukking te vervangen door de redactie die voor vonnissen gebruikelijk is en derhalve te lezen: „De voorzitter spreekt de waarschuwing uit”. Waarop dan zou kunnen volgen: „Indien de notaris, daartoe opgeroepen, niet ter vergadering verschijnt, wordt de waarschuwing hem bij aangeteekenden brief medegedeeld”.

Hier en in art. 52 staat „opgeroepen”, terwijl in het tweede lid van dit artikel en in art. 56 gesproken wordt van „behoortelijke oproeping”. Gelijkheid van terminologie kwam wenschelijk voor.

Art. 50 d. Het verdient, meende men, geen aanbeveling, op voordracht van de Kamer, waarvan de voorzitter president der rechtbank is, door die rechtbank te doen beslissen. Wel is in het derde lid eene bepaling opgenomen, die een waarborg ten deze beoogt te geven, maar die regeling heeft toch het dubbele nadeel, dat de rechtbank geroepen wordt te oordeelen over eene voordracht, die mede van haren president afkomstig is en dat officieuze gesprekken over de zaak tusschen den president en leden der rechtbank, ook zonder eenige verkeerde bedoeling zullen kunnen voorkomen. Volgens art. 295 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering wordt het hooger beroep van uitspraken van den president der rechtbank in kort geding niet gebracht bij de rechtbank, maar bij het gerechtshof. Men zou ook eene gelijksoortige regeling kunnen maken als bestaat voor de Raden van toezicht en discipline der Orde van advocaten.

die zelf uitspraak doen en van wier uitspraak appel is op het gerechtshof. Desverkiezende zou men hieraan kunnen verbinden de bevoegdheid van het openbaar ministerie bij het hof om ook ambtshalve op te treden.

Gelijk hiervoren werd opgemerkt (blz. 19) werd door sommigen aan de omstandigheid, dat de rechtbank op voordracht van de Kamer heeft te beslissen, een bezwaar ontleend tegen het opdragen van het voorzitterschap der Kamer aan den president der rechtbank. Door eene regeling in den hier aangegeven zin zou tevens dit bezwaar worden opgeheven.

Er wordt gesproken van eene gemotiveerde voordracht van de Kamer van Toezicht. Moet dan niet ook de waarschuwing reeds gemotiveerd zijn?

„Op vordering van het openbaar ministerie”. Dus als het openbaar ministerie niet vordert geschiedt er niets. Zou het niet beter zijn, indien men eene voordracht van de Kamer verlangt, niet te spreken van „vordering” maar van „conclusie van het openbaar ministerie”?

De wet verlangt na de derde waarschuwing geen voordracht van de Kamer, opdat het openbaar ministerie zelfstandig kunne optreden. Anders mocht de Kamer soms, om de schorsing af te wenden, de voordracht achterwege laten. Maar de Kamer kan met hetzelfde doel de derde waarschuwing achterwege laten.

§ 15 (Art. 53). Verwezen werd naar hetgeen bij § 6 (art. 5, 3de en volgende leden) in het midden is gebracht omtrent de aanwijzing bij voorkeur van een candidaat-notaris, het gemis van de bevoegdheid van den notaris tot aanbeveling van een ambtgenoot en de hoofdelijke aansprakelijkheid van den notaris met den aanbevolen candidaat tegenover derden.

Gevraagd werd of de hier bedoelde waarneming niet aan een termijn behoort te worden gebonden. Zooals dit artikel thans luidt, is de mogelijkheid niet uitgesloten dat een notaris, hetzij om den plaatsvervanger aanspraken te scheppen, hetzij om zelf zoolang mogelijk geldelijke voordeelen te behouden, den duur der waarneming op allerlei wijzen rekt.

§ 17. (Art. 56). Onderscheidene leden wilden den notaris de bevoegdheid verleen en zich bij het rechterlijk onderzoek te bedienen van rechtsgeleerden bijstand, omdat niemand behoort te kunnen worden veroordeeld, zonder dat hij in den ruimsten zin de gelegenheid heeft gehad zich te verdedigen.

Volgens andere leden spreekt het vanzelf dat de notaris die bevoegdheid heeft, zoodat het niet noodig is haar uitdrukkelijk toe te kennen; waartegen echter door eerstgenoemde leden werd opgemerkt, dat zich in Amsterdam een geval heeft voorgedaan, waarin de rechtbank geweigerd heeft den rechtsgeleerden raadman van een notaris tot het onderzoek toe te laten, zoodat eene bepaling in bovenstaanden zin niet overbodig is.

§ 19. (Art. 62). Met „archief” in het nieuw in te voegen lid wordt bedoeld „protocol”. Waarom wordt niet, evenals in andere artikelen laatstgenoemde uitdrukking gebezigd? Gelijkheid van terminologie is gewenscht.

§ 20. (Art. 63). Bij verplaatsing van een notaris naar eene andere standplaats binnen hetzelfde kanton zal krachtens dit artikel geen plaatsvervanger worden aangewezen en neemt dus de verplaatste zijn protocol mede. Dit werd niet wenschelijk geacht voor zoover op de verlaten standplaats een ander notaris benoemd wordt. Zoowel in het belang van het publiek als in dat van den nieuw te benoemen notaris, moet het protocol alsdan blijven waar het is.

Sommige leden kwamen ook wederom bij dit artikel op tegen de voorkeur, die bij de aanwijzing van een plaatsvervanger moet worden gegeven aan een candidaat-notaris.

§ 21. De voorgestelde afschaffing van de beschikkingsbevoegdheid over het protocol werd vrij algemeen toegejuicht. Bij een gewenscht verbod van associatie van notarissen zou ook deze grond voor bedoelde bevoegdheid vervallen.

Men zag geen enkele reden, hetzij voor een overgangsmaatregel ten gunste van de fungerende notarissen, die de werking der nieuwe regeling gedurende lange jaren zou verijdelen, hetzij

voor toekenning van eenige geldelijke vergoeding aan de tegenwoordige titularissen. Van een verkregen recht kan hier toch, gelijk in de Memorie van Toelichting terecht wordt opgemerkt en ook elders op goede gronden is betoogd, geen sprake zijn. Het heeft nooit in de bedoeling gelegen het protocol te maken tot een voorwerp van handel. Waar het daartoe toch werd verlaagd, was dit een misbruik.

Art. 65. Opgemerkt werd dat de termijnsbepaling „binnen twee weken” het niet dringende van de behoefte aan vervanging aantoonde. De voorzitter der Kamer zou moeten bepalen binnen hoeveel dagen de overneming moet plaats hebben. Ook voor het passeeren van nieuwe akten is het raadplegen van vroegere akten van belang.

Het maximum der boete werd door sommigen te laag geacht.

Art. 66, 2de lid. De vrees werd uitgesproken dat de verplichte tegenwoordigheid van een der leden van de Kamer van Toezicht voor den Staat vrij hooge uitgaven zal medebrengen.

Gevraagd werd of niet in geval van verlof de uit deze bepaling voortvloeiende kosten door den vervangen notaris behooren te worden gedragen.

3de lid. De bedoeling is toch, zoo werd gevraagd, dat de vervangen notaris niet verplicht is het onderzoek bij te wonen?

Sommige leden wilden den hier gestelden termijn van drie dagen doen vervallen. De stukken kunnen, bij overlijden van den notaris, onder de berusting zijn van een geheel onbevoegd persoon en het is niet wenschelijk dat in dergelijke gevallen de overneming door de inachtneming van dien termijn wordt vertraagd.

Art. 68. Het maximum der geldboete werd door sommige leden te laag geacht.

Art. 68 a. De in het eerste lid voorgeschreven termijnen werden beide te lang geacht.

Art. 68 b. In het eerste en in het derde lid zal in plaats van „is”, moeten worden gelezen „was”. Met de niet-vervulling der standplaats houdt de waarneming op.

§ 22 (Art. 42). Sommige leden verlangden eene geheel andere regeling. Krachtens dit artikel mogen de notarissen geen grossen, afschriften of uittreksels, noch inzage of mededeeling van den inhoud eener akte geven, anders dan aan de onmiddellijk belanghebbende personen, hunne erfgenamen of rechtverkrijgenden, tenzij ten gevolge van een vonnis. Onder verwijzing naar een ingezonden artikel in het *Weekblad van het Recht* n°. 7327 betreffende dit artikel, gaven bedoelde leden den wensch te kennen dat dit voorschrift zou worden vervangen door de bepaling, dat een bevelschrift, volgens sommigen van den president der rechtbank, volgens anderen — die zich beriepen op art. 64 der Successiewet — van den kantonrechter recht zou geven op het ontvangen van inzage, afschriften of uittreksel.

Een lid wilde nog verder gaan door inzage te doen geven in het algemeen aan alle belanghebbenden.

Andere leden zouden ernstig bezwaar hebben tegen zoodanige regeling, omdat die feitelijk zou leiden tot opheffing der geheimhouding.

Eenige leden wenschten, ten einde onbescheiden nasporingen te voorkomen, het verlof, bedoeld in het voorgestelde nieuwe lid, slechts verleend te zien ten opzichte van akten ouder dan honderd jaar.

Verschillende leden wilden de voorgedragen bepaling in dien zin beperken, dat het bedoelde verlof alleen zal mogen worden gegeven ten behoeve van geschiedkundige nasporingen.

§§ 24 en 25 (Artt. 69 a en 71.) Met de voorgestelde regeling betreffende het notariëel archief werd door vele leden instemming betuigd.

Sommigen hadden echter bedenking. De Regeering, zoo betoogden zij, denkt alleen aan oude akten, waarin men uit een historisch oogpunt onderzoekingen wenschte te doen. Met het oog daarop wil men de overbrenging der akten naar archiefgebouwen

regelen. Maar ook voor latere akten en voor akten die uit het oogpunt van het belang van partijen geraadpleegd worden, levert de bewaring in de gewone algemeene bewaarplaats der minuten bezwaren op. Die bewaarplaatsen zijn zonder dagelijksch toezicht. De notaris-bewaarder moet, indien iemand er onderzoekingen wil instellen, zich daarheen begeven en daar blijven zoolang de onderzoekingen duren. Hij wordt daardoor van zijn kantoor gehaald en aan zijn arbeid onttrokken en het onderzoek wordt daardoor bemoeijkt. Hoe eerder minuten die niet meer tot het archief van een bepaald notaris behooren, naar een openbaar archiefgebouw en onder het dagelijksch toezicht van den archivaris worden overgebracht, des te beter, mits laatstgenoemde voor dit deel zijner taak aan dezelfde verplichtingen, als op een notaris-minutenbewaarder rusten, onderworpen wordt.

Eenige leden wenschten verbetering van de localiteiten voor minutenkamers en mededeeling van de voornemens der Regeering hieromtrent.

Het tweede lid van art. 71 schrijft voor dat de overbrenging geschiedt op de wijze bij art. 66 bepaald. Naar de bedoeling hiervan werd gevraagd. In art. 66 wordt van overbrenging van minuten enz. niet gesproken.

Overgangsbepalingen.

Artikel V.

Deze bepaling achtten sommige leden niet ruim genoeg. Een candidaat-notaris beneden de vijf en twintig jaar, die de tweejarige stage, welke thans wordt gevorderd, had volbracht, zou er bij voorbeeld niet onder vallen. Dit werd onbillijk geacht.

Ook waren er leden, die de overgangsbepaling wenschten te zien uitgebreid tot hen, die het examen met goed gevolg hebben afgelegd, doch op het tijdstip van het in werking treden dezer wet, den werktijd van twee jaren nog niet hebben volbracht. Voor dezen zou ook in het vervolg eene tweejarige stage voldoende zijn te achten. De aanhef van het artikel ware dan aldus te lezen: „Zij, die vóór het in werking treden dezer wet, het getuigschrift van candidaat-notaris hadden verkregen, behouden” enz.

Artikel VII.

Gewenscht werd eenige mededeeling omtrent de voornemens der Regeering ten aanzien van de hierbedoelde regeling.

Artikel VIII.

Deze bepaling behoort, naar men meende, niet in de rubriek „Overgangsbepalingen”.

Artikel IX.

De termijn, hier gesteld, werd vrij algemeen te kort geacht. Zij die in 1901 het eerste gedeelte van het notarieel examen wenschen af te leggen zouden reeds onderworpen zijn aan het nieuwe examen. Van die aspiranten zullen er echter reeds verscheidene hunne studie voor het notaris-examen hebben aangevangen en voor dezen zou het eene groote teleurstelling zijn indien zij die studie met het oog op het voorbereidend examen moesten afbreken.

Ook werd gewezen op aspirant-candidaten, die in het loopende jaar het candidaatsexamen hadden willen afleggen, doch daarin door de vervulling van hun militairen dienstplicht verhinderd werden.

De voorgestelde termijn behoort, naar men meende, ten minste met een jaar te worden verlengd.

Aldus vastgesteld den 4den Juli 1900.

VEEGENS.

SMEENGE.

PIJNAPPEL.

BOUMAN. (1)

(1) De heer RETHAAN MACARÉ, rapporteur der vijfde afdeling, had bij de vaststelling van dit verslag opgehouden lid der Kamer te zijn.